

מיסלק - המסלק אחרון!

אחד בשנת 1943, כאשר נתנו הצרפתים לסוריה עצמאות מלאה, היה צריך לרכוש מסביבו את כל הכוחות השמרניים: את בעלי האהוות הגדולים, ששלטו בסוריה משך דורות, ואת שרידי האימפריאליזם של התנועה הלאומית החוקה, ששיג"ר

מצריים — שינון הקוראן וכתיבת רשימות ביוגרפיות. בתו הבכירה נישאה לפקיד ממשלה מצרי, בנו סיים את לימודיו בככלת ויקטוריה, יצא להשתלמות לאנגליה. תחילה קיווה עדיין אל-קואטלי לחזור לשלטון. אולם

לפני ארבעה חודשים ניצב גבר מוצק, כסוף-שיער, לפני משלחת של 71 סורים, שטסה מקהיר לדמשק, כדי להתארות אתו. הכריז: "האמינו לי, רבותי, סוריה משמשת לי במקום לב. איתה אני חי — בלעדית אני חלל להתקיים. אולם יהיה עלי לחשוב יותר מפעם אחת בטרם אחליט אם אחזור לסוריה, או אשאר כאן. המחשבה אשר תדריכני בנתיב הנכון תהיה: האם סוריה — ליבי — תיפגע, או תפיק תועלת, מצעד זה?"

האיש אשר השמיע הכרזה זו, הדגיש אותה בתנועות ידיו הלבנות חטובות, היה שוקרי אל-קואטלי, נשיאה הראשון של הרפובליקה הסורית העצמאית, השוכן בגלות מצריים.

בשבוע שעבר החליט, כנראה, קואטלי, כי ליבו יוכן לעמוד במבחן. הוא שלח הודעה לסוריה, עלה על מטוס של נתיבי האוויר המצריים בקהיר, נחת כעבור שלוש שעות בשדה התעופה של דמשק.

גלות מצרים

קבלת הפנים שנערכה הפעם למי שהיה נשיא סוריה, היתה שונה לחלוטין מן הפרידה, לה זכה באותו מקום לפני חמש שנים. כאשר בצע חיסוני אל-זעים, מנהיגה הבשוני והשחצן של הכת הצבאית הסורית, את המהפך שלו ב"30 למרס 1949, היה צעדו הראשון לאסור את הנשיא. אל-קואטלי נשלח לכלא יחד עם חברי הממשלה, הוחזק שם חמישה חודשים — עד אשר חולל קולונל שני, סאמי אל-חינאווי, מהפך שני, אשר שם קץ לשלטונו של זעים ולחיו גם יחד.

אולם המהפך של חינאווי לא החזיר את אל-קואטלי לשלטון. הרוזן ההדש נתן לנשיא לשעבר את רכונו, שלח אותו לגלות. ציווה עליו שלא לדרוך עוד על אדמת סוריה.

אל-קואטלי לקח את אשתו, שני בניו וחמש בנותיו למצריים. שם נתנה לו ממשלת פרוק מקלט, בתנאי שהוא לא יעסיק בפוליטיקה. הוא קיים הבטחה זו משך חמש שנים. זה לא היה קשה: בין כה וכה, שוב לא חשב אותו איש לאישיות בעלת משקל פוליטי.

ווילה בתשלומים

שעה שהמהפכים התחוללו בסוריה בנה אחר זה וקולונל אדיב אל-שישאקלי סילק את חינאווי, הקים אדמיניסטרציה אזרחית בובתית, אחר מינה את עצמו דיקטטור בגלוי, השתקע שוכרי אל-קואטלי באלכסנדריה, — נמלה הגדול של מצריים. אפוף האווירה האירופית.

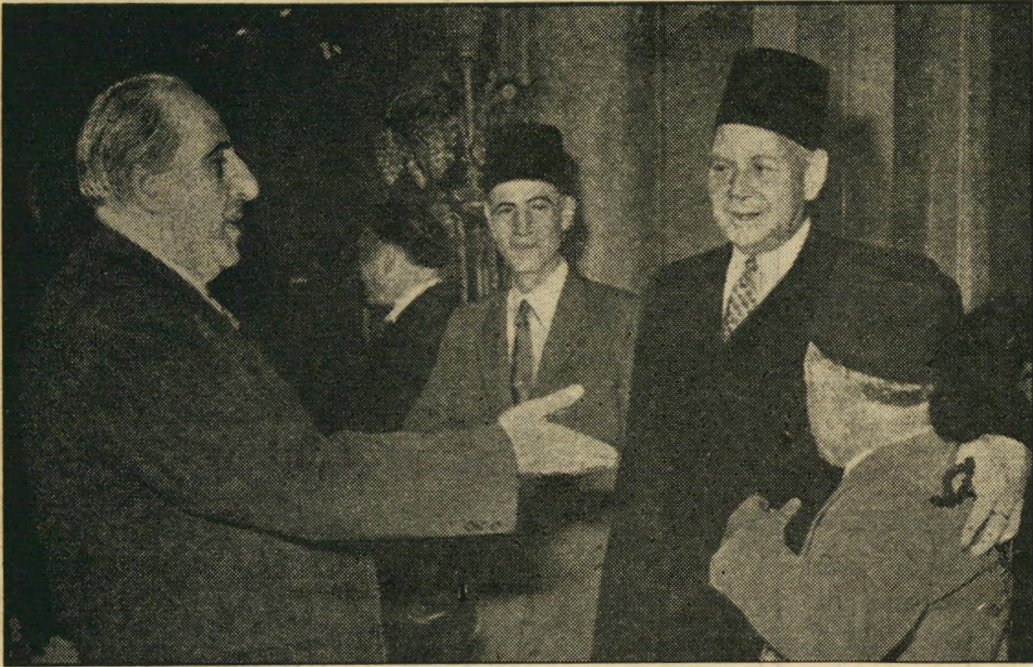
הוא קנה לו ווילה גדולה, בת קומותיים ברובע גלימיו" פולוס — רובע הקיסנות של אלכסנדריה — דאג לכך

אדיקואטלי באיכסנדריה קרוב לעניבת התלין

שהעתונות המקומית תדגיש כי נשיאה לשעבר של סוריה אינו עדיין מזרחי. הבית נקנה בתשלומים: מאה לירות מצריות לחודש. מוכר הבית: ספירו קוציקה, מלך האלכוהול היווני-מצרי.

לאחר זמן הפכו חיו של אל-קואטלי לשיגרה של טיולי" בוקר בנך, עיון חטוף בשלושים עתונים יומיים — בעיקר

אדיקואטלי (שמאל) ואנשי הממשלה המאוכזבים שאלה של חתי, לא אם

שגה בסוריה בעת מלחמת העולם הראשונה ולאחריה. תומכיו של אל-קואטלי קיוו כי אם יעלה בידו לעשות זאת, יוכל הוא לבלום את התנועה הסוציאליסטית הסורית, הדורשת תיקונים קרקעיים והעלאת רמת החיים הנמוכה של המונים. כן קיוו הם שהוא יוכל לשכנע את הצבא להשאיר את הפוליטיקה בידי פוליטיקאים מקצועיים, המיטיבים לנהל את המדינה יותר מקולונלים פשוטים.

חריסר ארגוני סחר

האופטימיות שליוותה את שובו של אל-קואטלי לסוריה היתה מבוססת על ההצעה, אשר רחשו לו סורים רבים, שוכרי אל-קואטלי, בן האסכולה הישנה של התועמלנים הלאומיים הסורים, נשלח על ידי משפחתו העשירה ללמוד בתורכיה, ששלטה במרחב באותה תקופה. בהגיעו לקושטא פגש בן-דמשק הצעיר באינטלקטואלים ערביים, אשר נסכו בו את הרעיון של שיחזור ארצות-ערב מעוד הכיסרות העותומנית המתפוררת. בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, כאשר חזר לדמשק, כבר היה אל-קואטלי תועמלן מושבע של התנועה הלאומית הערבית.

באותה תקופה שרר בסוריה אי-שקט פוליטי. יותר מתריסר אירגוני-מתחרת פעלו ללא הפוגה, עמדו בקשר מתמיד עם התנועות הלאומיות בעולם הערבי. בקו הראשון ניצב שוכרי אל-קואטלי, תיכנן ותיכנס לצידם של ריאה אל-סילח, עויז אל-מאסרי והאשם אל-אתאסי.

כאשר נסתיימה המלחמה — ואיתה גם השלטון התורכי — קיוו הלאומנים לעצמאות מהירה. בריטניה חתמה על חוזה עם השריף חוסיין ממכה, הבטיחה לערבים עצמאות תמורת צורחם נגד התורכים במרחב. לא היתה כל סיבה שתקוות הערבים לא יתגשמו.

עשרים וחמש שנות מאבק

אולם חוזה אנגלי-צרפתי עמד לערבים לשטן. בתוזה סייקס-פיקו הסכימו בריטניה, צרפת ורוסיה לאפשר לצרפתים, שלטון ישיר או בלתי ישיר בסוריה, כפי שימצאו לנכון.

הצרפתים מצאו לנכון להשתלט על סוריה שלטון מלא. המאבק לעצמאות נתחוש, ושוכרי אל-קואטלי שקע בו עד לצווארו, אשר היה, לעתים, קרוב למדי על עניבת-התליין. המאבק השתרע על פני עשרים וחמש שנים של איומים, התפרסות, מרידות גלויות ומלחמת-עולם שניה. לבסוף נאלצו הצרפתים להסתלק, סוריה הפכה למדינה עצמאית במלוא מובן המלה, ואל-קואטלי היה לנשיאה הראשון.

באותו מעמד, כאשר קם יושב ראש בית-הנבחרים למסור את תוצאות הבחירות לנשיאות, הכריז: "שוכרי אל-קואטלי נתן את כל חייו לסוריה. עתה גומלת לו סוריה על אהבתו הגדולה".

כאשר החל אל-קואטלי, השבוע, בהתעצויות ובלטייש התוכנית אשר נועדה להחזירו אל ארמונו הנשיא, קיווה הוא כי גם הפעם ירצה העם לשלם לו כגמולו. היו לו סיכויים הגונים להצלחה.

בראיתו כי שלטון שישאקלי הולך ומתגבש, חוטר על כל תוכניותיו, הודה באוני ידידיו: "ההיסטוריה גמרה אומר לכגור את הפרק המכונה בשם שוכרי אל-קואטלי. היה זה פרק ארוך ורב-מעללים. אפשר שהוא היה יכול להיות ארוך עוד יותר ולהביא עוד תועלת למוולדת. אולם מי אני כי אטען נגד ההיסטוריה?"

אורחים סדמסק

הסדקים הראשונים במסטרו של שישאקלי נראו לעיני האיש שהסתגר ברובע גלימנופולוס עוד בטרם הבחין בהג הקהל הרחב. ביקורי אורחים מדמשק הפכו תדירים יותר, לא עבר יום בו לא סעדו שניים או שלושה מהם על שולחני הנדיב של אל-קואטלי. לאחר הסעודה, בחדר-האורחים המרווח בפאר, היה הנשיא לשעבר משתעשע במחירותו, שעה שאורחיו מסרו את הידיעות האחרונות מן הוויה הסורית, או חוקרים אותו בקשר לתוכניותיו.

היום הגדול הגיע שבועות מספר לאחר שנתקל שישאקלי בהתנגדות מזוינת של יחידות צבא, מדינאים ותיקים ומורדים דרוזיים, נכנס למכוניתו המשווריינת, נמלט אל מחוץ לגבולות סוריה. הממשלה החדשה הכריזה כל תקופת גלותו של אל-קואטלי תמה, התיירה לו לחזור למולדתו בכל עת ובכל שעה. "ואנחנו אף נשמח לראותו כאן," הוסיף דובר הממשלה.

שבועים ואחד מתומכיו שכרו ארבעה מטוסים, יצאו לביקור קצר בחילה שלו. הוא קיבל את פניהם בכבוד מלכותי, שוחח עם כל אחד מהם. אולם כאשר היה מישהו מן האורחים שואל על מועד שובו לסוריה, היה הוא ממהר לשנות את נושא השיחה. עוד בטרם תם אותו ערב, היה ברור כי סיכוייה של המשלחת לשכנע את הנשיא לשעבר לשוב לדמשק קלושים למדי.

המארה העלה על פניו חיוך לבבי, פנה אל אורחו בתפאול" מסורתי, הזמינם לגשת אל השולחנות הערוכים. פתח אחד מהם ואמר: "לא, הוד מעלתך, לא נאכל ולא נשתה בטרם נשמע את תשובתך".

לבסוף נמצאה הפשרה על-ידי סאהיל אל-כורי, בנו של מדינאי כורי ותיק: הוחלט לתת לאל-קואטלי שהות לקבל החלטה. אולם כבר אז היה ברור כי השאלה המנקרת במוחו של אל-קואטלי היתה מתי לחזור — לא אם לחזור בכלל

פוניטיקאים טובים מקולונלים

שובו של אל-קואטלי אל הזירה הסורית, בהגיע מערכת הבחירות לשיאה, היה מאורגן ומתוכנן בקפדנות. מאז סוף לק שישאקלי מן השלטון, שררה בסוריה הפוגה בינמפלגתית מתוחה. המפלגות השונות נבלחמו זו בזו, ניסו, יחד עם זה, שלא לערב את הצבא במאבק.

האשם אל-אתאסי, אשר נבחר כנשיא זמני על ידי מסלקי שישאקלי, הצליח להשיג רק פשרה זמנית וחלקית, עד לעריכת הבחירות הכלליות. שוכרי אל-קואטלי, האיש שנבחר לנשיאות כמעט פה